Массе а мехкий пролетареш, вlашарlхкета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШОАТТА, 25 ДЕКАБРЬ, 1982 ШУ. ◆ № 154 (6720). ◆ Мах 3 кеп.

ТЕХНИКА ХАННАХЬА ТОАЯЬ ЯККХА

Цхьайтталагlча пятилетка кхоалагlча шера СССР экономически социальнии дегlайоалаяра, советски наьха пахар кхы тlа тоадара КПСС ЦК ноябрьски (1982 шера) Пленумен СССР Лаккхехьарча Совета ворхlалагlча сесси тlайца решенеш кхоачашъяра деррига шоай низаш тlадерладаь къахьегаш ба республика юрта боахама къахьегамхой.

Іаи заьалахьа эггара парна хьалхалаттача бехктокхамерча декхарех цаl да юртбоахама техника кийчъяр. 1983 шера кхашка балхаш дара пий ханнахьеш дикеи машинно-тракторни парк тоаяра Шелковской района колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» объединене механизаторий, ремонтникий, инженерно-технически балхахой инициатива къоабалъеш тlайцай республика юртабоахама къахьегамхоша.

Из бокха лоархlам болаш дола тlулакх тlадоагlача шера хургболча хьувкъама ем йола йоакхо йола кхета а деш, дуккхача колхозийи совхозийи коллективаша, «Сельхозтехникен» «Сельхозхимен» объединенеша цlенхаштта оарцагlбаьхаб шоай механизатораши ремонтникаши юртабоахама техника ханнахьеи дикеи тоаяра, кийчон линейка тlа из дlа оттаяра.

Еррига республика хьайцача декабрь хьатlаотташ тоа а яь кийчон мугlаре дlаоттаьяй 805 трактор. е лlадахача шера цу ханарчул 54 трактор дукхагlа. Цу цифраша къаьгга хьахьокх укх шера техника тоаяра балхаш колхозаша. совхозаша соахкарчул дикагlа леладелга.

Хlаьта шоай декхараш толаме кхоачашду Веденски, Назрановски, Советски, Ножай-Юртовски, Шелковской районашкарчеи город Грознерчен боахамашкарча механизатораша, ремонтникаша, инженерно-техническн болхлоша. Иштта, укх шера IV квартала тракторащ тоаяра план 82 процент кхоачашъяьй Веденски района боахамаша, 34 трактора ремонт яьй цу юкъа Назрановски районе. хlаьта 67 процент кхоачашъяьй шоай тракторащ тоаяра план Советски района боахамаша.

Шоай декхараш толаме кхоачашду республика кхыча районашкарча цхьадолча боахамаша а. Техника тоаяра балхаш дика вlаштlехьдаьхад Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский», «Орджоникидзевский», Шалински района «Шалинский», Урус-Мартановски района «Красноармейский», Надтеречни района «Гвардейский» кхы дуккхача совхозашка, колхозашка. Цар ханал хьалха кхоачашъю трактораши юртабоахама инвентари тоаяра планаш. Хlаьта царех цхьайолча коллективаша декхар тlайдад 1983 шера 23 февраль хьатlаотташ еррига шоай техника тоаяь яккха.

Иштта толаме къахьега дуккхача коллективай вlаштlехьдаьннад колхозийи совхозийи инженерно-технически службаша йоккха балха опыт йолаш болча механизатореи ремонтникеи звенош вlашагlа а ехка, техника тоаеча агрегатно участкови а кхыйола а прогрессивни методаш юкъейоалаярах хlаьта тоае йиш йола оатхалаш тоаш тоа а еш, пайда воаш хилара. Цу гlулакхо вlаштlехьдоалийт цхьайола агрегаташа узлаши шоай низашца юкаметтаувттае а дукха ха ца йовеш техника тоаяь яккха а.

Халахете а, республика ерригача районашка доаггlача тайпара дика лелац юртабоахама техника тоаяра балхаш. Иштта, 28 процент мара кхоачашъяьц укх шера IV квартала тракторащ тоаяра план Гудермесски районе. Кхаь бетти планагlа тоае йоагlараш 245 йолаш 88 трактор мара тоаяьяц Грозненски района колхозашо, совхозаша. Кварталии план 46 процент мара кхоачашъяьяц Сунжевски района боахамаша. Техника тоаяра балхаш эсала дел Малгобекски, Надтеречни, Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски районашкарча цхьадолча боахамашка а.

Гуш да министерстваши ведомстваши шоаш доал деш долча дерригача боахамашка техника тоаяра балхаш вlаштlехьдаьха ца хилар. Квартала планагlа тоае йоагlараш 623 трактор йолаш шин бетта 292 мара тоаяьяц Нохч-Гlалгlай АССР юртабоахама министерствана чуйолхача колхозашеи совхозашеи. Кхы дикагlа лел ала йиш йолаш дац гlулакхаш «Чечингплодоовощхоз», «Чечингскотопром» яхача объединенешка а. Геттара эсала дел техника тоаяра балхаш цу объединенешта чуйоагlача «Гойтинский», «Солнечный», «Бамутский», «Сунженский», «Кулармский», «Загорский» совхозашка.

Фу бахьанаш да оаха а кхыча колхозашка, совхозашка а техника тоаяра балхаш лертlа ца делара? Дукха да уш. Царех керттера дарех да гурахьа балхашкара балхаш шоай ханнахьа чакх ца даьарах техника тоае дlаоттае йиш ца хилар, хьалхалаттача коллективай опыт балха юкъе ца йоалаяр, механизаторашеи ремонтникашеи оасарле лакха йолаш къахьегаргдола хьалаш вlаштlехьа ца дехар, парче юкъе шерра социалистически эшь ца йоарнаяр.

Цу гlулакха эггара хьалха бехке ба цу боахамий кулгалхой, керттера специалисташ, партийнии профсоюзнии организацеш.

Ха дlайолаш латт. Техника тоаяра йолаш ... [illegible] ... механизатораш, ремонтникаш, цхьай специалисташ ... [illegible] ... кварталии планаш кхоачашъяра.

[illegible] юртабоахама инженерни службай ... [illegible] ... прогрессивни методаши ... [illegible] ... оборудоване, станокеш ... [illegible]

Парте районаши райисполкомаши декхар ... [illegible] ... квартале техника тоаяра планаш кхоачашъяра ... [illegible]

Нохч-Гlалгlай АССР «[illegible]» предприятеш а декхар ... [illegible] ... юртабоахама техника ... [illegible] ... колхозаши совхозаши ... [illegible]

Партийно-боахама актива собрани

Селхан КПСС Нохч-Гlалгlай обкоме хилар республика партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органий къахьегамхой викалашца цхьана яьча актива собрани. Из хетальяр Советски Социалистически Республикай Союза 60 шу дизара сийна. РСФСР экономически социальнии дегlайоалаяра Пачхьалкхен план толаме кхоачашъяра тlехьа лелаьча Ерригроссийски социалистически яхье доккхий толамаш дахарах республикана хьоижаь РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-и карара кара тела Цlе байрахь хьалхара.

Актива собрани хьа а йилла, КПСС обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова** къамаьл де доп делар РСФСР кхачан промышленноста министра **С. Н. Чистоплясова.**

РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-и цlерагlа республика къахьегамхой йоккхача коталонца даькъала а йийца нов. Чистоплясова республика викалашка дlаелар РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-и карара кара тела Цlе байрахьи дипломи.

Актива собране къамаьл даьча КПСС обкома хьалхарча секретара А. В. Власова Нохч-Гlалгlай автономни республика къахьегамхой цlерагlа доихха баркал аьлар КПСС Центральни Комитета, РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС-а доихха совгlат даларах.

Нов. Власова дийцар 1982 шера балха итогех, хьалхашка латтача декхарех.

Актива собране къамаьлаш дир **В. М. Шамардина** — халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполнома председатела, **Т. С. Тасуева** — Грозненски производственни шаьlин объединене шаьл-мотористкас, **Я. Х. Сагова** — Назрановски «Электроинструмент» яхача завода комплексни бригада бригадира, **М. А. Мамаева** — СССР 50 шу дизара цlерагlча химзавода слесара, **Л. М. Харсанова** — КПСС Ножай-Юртовски райкома хьалхарча секретара, **Р. М. Хачатурова** — «Грознефть» объединене генеральни директора, **П. Н. Громова** — КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара.

Цул тlехьагlа собране даьча лаьцараша РСФСР Министрий Советаген ВЦСПС-ен дахьийтар моарпал луш дола письмо.

Актива собране дийца и дийца тlайцар 1983 шера дола Нохч-Гlалгlай АССР къахьегамхой социалистически декхараш.

Актива собранех йолча отчета газета тlа кепатохаргья.

СОВГIАТ ДIАДЕЛАР

Веденски района Орджоникидзе цlерагlча колхозо пачхьалкхенга шура, дулх, тха дохкара укх шерара планаш 1 ноябре кхоачашъяьй.

Из толам бахидарах СССР 60 шу дизара сийна хьаржа хиннача Ерригроссийски социалистически яхьа итогех котбаьннараш а лаьрхlа, РСФСР экономически социальнии дегlахара Пачхьалкхен план толаме кхоачашъярах РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-и карара кара тела Цlе байрахь хьожаьй цу колхозо къахьегамхошта. 22 декабре Махкатlа юрта культура Цlагlа хиннача торжественни собрание Цlе байрахь колхозхошта дlаелар КПСС Нохч-Гlалгlай обкома бюро члена, облсовпрофа председатела Г. Г. Олейникова.

Цlе байрахь хьайцача колхоза председатела А. А. Хусаинова колхозхой цlерагlа доп делар КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеш, кхачал программа кхоачашъеста хьинаре дакъа лаца.

Торжественни собране къамаьл даьча lаьсий лелдеча А. Гацаевас, гlишлонхочо С. Халадова, агронома А. Газиева дийцар производства эффективность лакхъяр духьа колхозе хlанзалца даьчохи де лерхlачохи.

Колхозхой дезача совгlатаца даькъал бийцар КПСС Веденски райкома хьалхарча секретара А. В. Шаршавыха.

Х. МАГОМЕТОВ.

* * *

Цхьайтталагlча пятилетка шоллагlча шера [illegible] толам бахихаб «Чечено-ингушвино» объединене чуйоагlача Наурски чагlар доаккхача заводо коллективо. Цо планал совгlа маьхала яьннтай 1 миллион 600 эзари сома продукци. Из толам баьихача коллективо, СССР вlашатlъелла 60 шу дизара хетаьча Ерригроссийски социалистически яхье котъяьинарг а лаьрхlа, РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-и карара кара тела Цlе байрахь хьожаьб.

Самардийнахьа Наурская яхача станице торжественни хьал да доихха совгlат коллектива дlаделар Нохч-Гlалгlай АССР халкъа тlаьхьомама комитета председатела Р. А. Саламовас. Цунна цхьана цо цу завода № 2 йолча цеха коллектива дlалу РСФСР кхачан промышленноста Министерствай отраслевой профсоюза ЦК-ан Цlе вымпел.

Шоай коллектива къахьегам иштта бокхха мах беш лархlарах дег тlара баркал а оалаш цига къамаьлаш дир завода директора Г. А. Ошаева, парторганизаце секретара М. В. Дерата, кхыбыраша. Цар шоай коллектива цlерагlа доп делар КПСС ЦК майски (1982 ш.) ноябрьски (1982 ш.) Пленумаша тlайца решенеш толаме кхоачашъяра дlахо йоазача хана шоаш кхы а хьинаргlа къахьегаргхиларах.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

ДУНЕН ПАРЛАМЕНТАШКА, ПРАВИТЕЛЬСТВАШКА, ПОЛИТИЧЕСКИ ПАРТЕШКЕИ ХАЛКЪАШКЕИ

Тхо, Советски Социалистически Республикай Союз хьаяь кховзткъа шу дизар торжественно белгалдаккха Москве гулдевша СССР дерригача халкъий викалаши бlаьн кховзткъеи итт миллион болча советски наьха цlерагlа укх тlахьехамца кхайк лаьттан тlарча парламенташа, правительствашка, политически партешкеи халкъашкеи.

Адамлен дикагlдолча хьаькъалашта догадаьхкараш — къамашта юкъера моаста гlали довнаши дlадоахилга — бе-беча къамашта юкъе бокъонца цхьатарра бокъонаши доттагlали оттаделга, — тха мехка кхоачаш а хиина хьаьттад Коммунистически партеи Советски пачхьалкхени ленински къамий политика бахьан долаш, къамийи социальнии паргlатои социалистически принципаш чакхъяхар, наха lазап тlалоаттадеш уж боацабеш йола еррига формаш дlаяхар бахьан долаш.

Наха юкъерча, къамашта юкъерча кердача юкъмоттигига хьежжа я СССР арахьара политика а. Тха идеал, цlаккха а хувцалургдоацаш оаха лерхlара тха массазара йоаикои — массане а юкъара машар, халкъашта юкъера доттагlали цхьана леладу гlулакхаши.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце дlайолаьй керда исторически зама. Къахьегама наха, социальнии къамаш lазап тlера дlа а кхесса, хьабаьб Советий Мохк — халкъий вежарашха дола доттагlали цхьатарра бокъонаш йола юкъмоттиги чlоагlъяь деррига къамашта бокъонца йола паргlато, прогресс, ираз lалашдаь йола пачхьалкхе.

Чlоагlа, тешаме, бlубенна машар — из да беррига наха, деррига халкъашта, еррига адамлена эггара хьалхарен эггара чlоагlагlен эшар.

Машар дlабехар къаьстта бокхача лоархlаме да хlанзарча хьалашка, адамий цивилизаци, лаьттан тlара вахар ше хlаланкдаь дlадаккха низ кхоачаргболаш дола герз пачхьалкхений доалахьа долаш йолча хана, 70-ча шерашка дикка тlехьашка балкха вlаштlехьдаьнна бола тlема кхерам юха а чlоагlбала болабеннача, хlаьта дунен халкъашта юкъера кхохкам хобаллал бокхагlа хулаш латтача хана.

Пачхьалкхений деррига низаш, правительствай, вlаштlехьдаьннача политически низий, хlара мехка беррига гражданий хьинар хlанз тlадерзаде дезз ядерни катастрофа ца хилийтара. Да а дац е хила йиш а яц цул лоархlамегlа дош.

Оаха, йизза бокъонаш нолаш долча советски халкъа викалаша, торжественно дlакхайкаду, Советски Союзо машарен дунен халкъашта юкъе цхьана гlулакхаш леладарен ленински политика лерргlа чакх а йоахаш тlом ца хилийтара шийх тийша мел дола хlама дергдолга.

Оаха бакъду, хьалхагlа ядерни герз юкъедоаккхаргдац аьнна шийна тlайца декхар Советски Союзо кхоачашдергдолга, цудухьа цlаькха а покх ядерни державашка кхайк тхо изза мо декхар шоашта тlаэцара уж тlахьехаш.

Оаха дlакхайкаду, Америка Вlашагlкхийттача Штаташца цхьана цхьатарра дакъа а лоацаш ший ядерни герза арсеналаш кхы дегlа ца йоалае Советски Союз кийча хилар.

Тхо тlехьа да стратегически герзашта доазув оттадарахи уж кlезигдарахи, Европерча ядерни герзашта доазув оттадарах еш йола советско-американски переговораи сиххен лаьрхlар хургдолаши чакхъяхара, Центральни Европера герзашцара низаши герзаши кlезигдара хьакъехьа сихагlа барт вlаштlехьбаккхара.

Оаха лх, ядерни герза деш дола тохкамаш, кердача тайпареи кепареи кхы уж хьаде йиш ца хилийтар духьа, геттара а массе метте а дехнара хьакъехьара барт кхы тlехьа ца а боахаш вlаштlехьбаккха.

Оаха лх химически герз дехка а хlаланкдий дlадаккха а.

Оаха тlахьех герзашта доазув оттадареи уж кlезигдареи хьакъехьарча дерригача кхыча дешаех лаьца еш лаьтта, тlакхха юкъагlъяьха переговораш юха дlайоладара.

Дунен еррига пачхьалкхений законодательни органашкеи правительствашкеи кхайк тхо довна тlа дола хьалаши кхохкама кхуврчани духхьал политически средствашца лертlадоахаш хьинаре гlо дара уж тlахьехаш.

Вlашагlкхийттача Къамий Организаци чlоагlъяра, дунен халкъашта юкъера машари кхерамалех чlоагlъяра даькъера цуи лоархlам боккхагlа хилийтара тlехьа латт тхо.

Уж лерхlараш кхоачашдар духьа Советски Союз кийча я дунен ерригача пачхьалкхенашца цхьана гlулакхаш леладе, цар политически социальнии системаш мичча бесса яле а.

Бокхха ба тахан дунен ерригача паччахьалкхенашта тlалатта исторически бехктокхам, тахаленнен кхоаненнен хьалхара бехктокхам.

Советски нах дог тийша ба, паччахьалкхенаштен халкъаштен, шоай низаш вlашагlа а теха, тlема кхерам эшабе, лаьттан тlа машар лоаттабеи чlоагlбеи, вахара йола бокъо сага lалашъе могаргдолах. Низаш иштта вlашагlтохара тlахьех оаха лаьттан тlара парламенташ, правительстваш, политически партеши халкъаши.

СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗА ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

«Дунен парламенташка, правительствашка, политически партешкеи халкъашкеи» даь кхайкарал массава раьза а волаш тlайнцад 1982 шера 22 декабре цхьана хиннача КПСС Центральни Комитета, ССР Союза Лакхехьарча Совета, РСФСР Лакхехьарча Совета торжественни заседане.

Парте горкома пленум

Самардийнахьа парте Грозненски горкома IX пленум хилар. Цига «КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума итогехи городской партийни организаце декхарехи» доклад йир КПСС горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова.

Доклад ювцаш къамаьлаш дир парте Ленински райкома хьалхарча секретара П. Н. Громова, СССР 60 шу дизара цlерагlча «Электроприбор» завода слесара-наладчика А. П. Зайцева, «Грознефть» объединене парткома секретара А. М. Астафурова, ТЭЦ-2 воккхагlволча машиниста А. У. Темирсултанова, «Терек» яхача мебельно-хьун хlамаш еча объединене парткома секретара А. М. Деймекина, В. И. Ленина цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода [illegible] В. С. Суховас, химически мехкдаьтта чакхдоахачеи болхлой профсоюза обкома председатела С. С. Батаева, «Промавтоматика» яхача lилма-производственни объединене генеральни директора А. А. Опрышкос, Грозненски горисполкома председатела заместитела, горплана председатела А.-Х. Х. Аушева.

Пленуме дийцар организационни доп. Горкома гlишлонгъечея городской боахамен отдела [illegible] чlоагlвир Х. М. Джейтов.

ДОХАРГДОАЦАШ ЧIОАГIА ДА ВАЙ ВОШАЛ

Берригача советски наьха а санна, Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхой теркам, уйла тlаозаш я СССР хьаяь 60 шу дизара хетаяь Москве хиннача торжественни заседане материалаш.

НИЗ КХОБЕРГБАЦ

Чlоагlа теркам тlабахийта ладиегlар оаха СССР вlашагlъелла 60 шу дизара хетаьча торжественни заседане КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Ю. В. Андропова яьча докладага.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце хьайзелдача Советски Союзо праве машар деннад, доккхий а lаьнига а долий къамашта. Докладе тlа яьнад:

«60 шера Советски Союзаь иннъ, — из llарча дема. Истории, жоаригаьь, довзаш тlехьалисаре, боккхача оахамо, дlаь хаийра хьалхара [illegible] фондашча, боаран тlа кулгдара [illegible]

[illegible]

кхоачашъяьй пачхьалкхеца шурен дулхи дохкара шера планаш. Шоашта могар ду доярканаша, скотникаша хьайбай продукташ дуккхагlа яхарни йохнараи. Хьинар ца кходеш къахьег доярканаш З. Айдаевас, М. Темерханова, Н. Дзауровас, М. Мальсагова, кхыбараша. Цхьайтта бетта планагlа якка йоагlар 2600 килограмм йолаш хlара ce хьошачи lатагаре 3320 килограмм шура ялкхай ер а.

Вай Даьхе дlахо экономически социальнии дегlайоалаяра, КПСС ЦК майски (1982 ш.) ноябрьски (1982 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъяра деррига чхоай низаш оарцагlдаьха дуы а хьинаргlа къахьегарда вах.

М. САГОВА,
«Назрановский» совхоз доярка.

МАШАР ЛОРАБАР — КЕРТТЕРА ДЕКХАР

[illegible]

шу дизара хетаяь КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Ю. В. Андропова яьча докладага.

Дувцилга доацаш доккхаз ду оаха вай социалистически мехка 60 шера нарагlдаьначох. Барт тайпача советски деладе мара хила йиш йолаш хlама дац тахан вайна гуш дола дикка хувцамаш. Доклада тlа ма аллара, дlаьннай феодально-патриархальни, родовой отношенеш хиина тlехьайнеа къамаш йистоп, бокъонца исторически баь а хиина дlаьттад къамаш дош къоастадела, цlенделла дlадаьннад къамашта юкъе хьалха хиина къоасамаш, къамаш цхьатарра бокъо ца хиларен lоткъам барен деррига тайпаш.

Къамашта юкъе барт цхьоагlо хилар, массане а кхоачадер цхьа декхар — коммунизм хьаьъела дола хьахьа тха новдестень дола балхо. Тхо долча цхьана болх бен ба эрсий, нохчий, гlалгlай, украинцаш, эрмалой, дунехача кхыча къамий минахош. [illegible] тайпа, къахьегаш ба чорпахьнайщи Р. Пайзуев, [illegible] Н. Цыканов, [illegible] Е. Андрусенко, А. Абубакарова, [illegible] М. Хашцев, Н. Нурбанова, [illegible] Тимоцеко, дукха кхыбараш.

[illegible]

XXVI съезде тlайнне [illegible]

Деррига а дуне хlаланкдаь дlадаккхала низ lоэоьча таханарча дийнахьа тlехьадаккха йиш йоацаш керттера гlулакх а хиина дlаьттад къамашта юкъе машар чlоагlбелга, термоядерни тlема кхерам адамлена тlера дlадоаккхилга.

Оаха дег тlара хьалоац СССР Лакхехьарча Совето, КПСС ЦК парламенташка, правительствашка, политически партешка, дунен тlарча дерригача халкъашка даь кхайкарал. Ядерни герз Советски Союзо ший оагlорахьа хьалхагlа тохаргдац, аьнна денна дош чlоагlа лоархlам болаш да. Из хетаде дела США кулгалхоша а ядерни герз мел долча пачхьалкхенаша а.

Е. КОДЗОЕВА,
«Доттагlал» яхача Грозненски картонажни фабрика парторганизаце секретарь.

ДЕГ ТIАРА БАРКАЛ ЯХ

Вай мехка деррига къахьегамхой санна, lалашъяьча чlоагlа теркам [illegible] Нохч-Гlалгlай республикански медицински училища хьехархой а. [illegible]

Цар массане а теркам тlа [illegible] Москве хиннача СССР 60 шу дизара [illegible] КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова

даьча къамаьло, машар лорабара, герз дlадаккхара хьакъехьа цига тlайцача кхайкарало.

Машар, лаьттан тlара маьрша вахар — из да бокъонца шийх саг ва ала йиш йолчунна дагa латтар. Тlакха дег чу ца дувцаш дика йиш йиш-те ер деташ: «Советски Союзо шийх тийша мел дар дергда хlаннарча а хьатlайоагlача а тlехьенна сатийна машаре кхоане lалаиргъяра».

60 шу доал СССР хьаяь. Вай мехкара нах, массаза а хиннаб герз яхача дешаца гомаш йолаш. Цар уйлаши бах хьашнахча къахьегамцера болам, гlоза тlехьа хьалхахьер, махаца lаьчаргдах вахар. Вай парте а пачхьалкхено а кха а кха а ца ленна [illegible] хьалхарс дог [illegible] къахьегаш а медицински училища коллектива. [illegible] — [illegible] хьакхарахарцашчарш, тервам тlахоарваш. Иштта хургда дlахо а.

А. МУТАЛИЕВА,
РСФСР здравоохранени отл., Нохч-Гlалгlай республикански медучилища медсестрай отделене заведующи.

ТОЛАМЕ КЪАХЬЕГАРЦА ЖОП ЛУ

[illegible] СССР 60 шу дизара [illegible] Москве хиннача [illegible] КПСС ЦК Генеральни секретара [illegible] доклада чlоагlа уйла тlаlайн

та lомаеш ба Нохч-Гlалгlай химически завода болхлой. Цу кlоарга чулоацам болу доклада массане уйлаш тlаозаш дешаш аьлар докладехка дуккхача къамех латтача къахьегама коллективех хьалхарча дакъе болхлой коллективех а оалаш. Укхаза чlоагlду вай мехкара халкъий вошал доттагlал.

Нохч-Гlалгlай химически заводе тайп-тайпарча [illegible] наьгдастевни участнашка къахьега ткъо шу совгlа а. Тха цеха цхьа [illegible] на барт тайна къахьегаш боаш тайп-тайпарча къамех болаш нах. Царех ба эрсий, украинцаш, нохчий, гlалгlай, эрмалой, латешнацаш, кхыча къамех бола нах. Шоай шоллагlдола [illegible] лоарlа цар массане а тха цехахи цук [illegible].

Барт-цхьоагlо [illegible] — цаl массанена гlоза, массане а цхьаннена тlехье [illegible] коммунистически [illegible] [illegible]

[illegible]

а хlанзахьа райорг доалла оаха цхьайтталагlча пятилетка шоллагlча шера план тlехьхочашъяра.

М. ПАРАГУЛЬГОВ,
Нохч-Гlалгlай химически завода басара [illegible] ча цеха воккхагl мастер.

ЗАВОДА ТОЛАМАШ — БРИГАДАЙ ТОЛАМАШ

ЗАВОД технически кхы тIа а кийчъярен социальни дегIайолларен комплексни плин оттальй оаха Нохч-ГIалгIай пачча-хьалкхен университета политэкономе кафедраца цхьана. Кертера дерхIар — производство айпра. Къахьегам овсарелIа бара лакхагIча темпашка кхоачийта, зрахеин наделеш дукха а дикагIен тешаметIен хулийтита. Бохлой кхы дукхагIа ца а хулийташ деррига технико-экономически хьокхамашта ма могга тIех эффективность IалашъеIга.

Къахьегама овсарле лакхъяра хьекхам керттерчарех а лаьрхIа дIаоттабаьб планировани еча а экономически стимулировани системе а. Къахьегама овсарле лакхъяра чIоагIа влияни ю из вIаштIехьбаккхара коллективни формаш дегIайоалаяро. Цу дешш хаддоиза уйла тIайолхийт завода администрацс, партийнии профсоюзнии организацеша. Балха из форма тха заводе нийслагIча пятилетке денз дIайолаяь я. Тахан тха я болхлоех - сдельщикех 92,2 проценти болхоех - повременщикех 15 проценти чулоацаш нола 40 комплексни специализированни бригада.

Къахьегам вIаштIехьбаккхарен цунна стимулировани ярен бригадни форма тахан, натуральни хьокхамаш продукце дикал договорех тIадиша дехкараш тешшаме кхоачашделга, продукци ал-самъяккхара оттаяьча планита хьежа къахьегами овсарле лакхъелга кертера хIамаш а хиина дIаоттача хана, производства хIана дIадехараштa ма хеттара я.

Производственни дисциплина чIоагIъяра, творчески инициатива айяра, коллективизм йолаш къахьегамна коммунистически гIулакх лелаешн хургболаш нахе кхетам балара дешаш тахан бригадашка эффективнегIа кхестадеш да.

Цхьан нарядах болх беча дукххача бригадаш гIулакхин ьвча анализо хьаьокх, цига техникех, бийдалах, материалех эффективнегIа пайда эцилга, кIезигчо дехьа йовш йола хIамаш балха хан.

БРИГАДА ний белаш я коллектива декхараш кхоачашдар дукха доаттабу къовсам цига дIаболадушш хIара болхлочун шийн хьаштий боарме доаттабеш хиларах. Къахьегам бригадни хьесапе вIаштIехьбаккхаро ше оттару на шийн цхьанне болх хьинаре кхоачашбаь на Iеш, ерригача коллектива гIулакхаш а шийн дараш санна лархIа дезача. хIана аьлча морально а материально а цунна кьетув болхнегIа да болх толамегIа овсарегIа дIабахьар. Берригачеа балхах бухсецшаш [illegible] хьалхара хIаране бехктокхам хIара болхлочи гIуланкешта хьалхарча еррин ча бригада бехктокхама цхьана таIийаро хьаю [illegible] технически прогрессе хIанзара декхараш кхоачашде могаш йоIа, кхотвенна коллектив.

Иаьха санхетам лакхбара, коллективнам вIаштIехьяинкара процесс чоалдаьен йаьхен я. Иах новкъосташка вIаиш кхотабала а ноттьарле еш дола тайп-дIанра хIамаш бе-беча бовдама дIадехаш йола на. Цхьабаьда вIаштIехьа а ямина дIаьтта бригада — на [illegible] гIулакх кхоачашдеш [illegible] наьха группа [illegible] бувлам хиина на [illegible]

[illegible]

доладалар бахьан долаш аттача льнний учети тIахьокамм; продукце дикал лакхъенний. хIьнта ия хьахьокха йиш я укх масалца: нагахьа санна 10-чу пятилетке дикала зная. Йолаш тха цхьаккха наделн хиинаеце, цхьайттаьлагIча пятилетка хьалхарча шин шера кхахийнача нIIе наделех кхоь дикали аттара лакхагIча категорех я, товарни продукце ерригача обьема юкъе цар йоаца дакъа 18 процент хиннад.

БелгалдаккхадоагIа, керда балха вепачоа болхлошта юкъера шийн моттиг сихагIен аттагIен бригаде кора йоатIаш хилар. Цига бригадо коллективни шефство лелаю.

Бригадаша новкъостал ду тхона «готта моттигаш шеръяра». Масала, йаьхача хана «готти моттиг» яр тха гIишлон - отделочни машиний цех. Цига даим юкъагIьюсар плановни ладенеш, оборудовани сеце латтар, болхлой алапи эшалора. Ма дарра аьлча, ерригa завод дегIайоагIинга юхадеттар цехо. Завода администрацс, партбюрос, профсоюзни комитето, цехерча гIулакхий анализ а я, соцьдир. бIарччача производства декхаран хIара болхлочоа хьалхашка уттадеча декхараштен юкъера бувлам толхабеь хилар.

Дукхача хIамашта духтIадаьхар тхо балха бригадни методах лаьца профсоюзни областной совето лаьча семинарашеи республикански телевидене лаьча передачашеи.

Эксперимента хьесапе хьалпр оаха комплексни шин бригада. Цу бригадаша болх баьча участко хьалхарча бетташке а 30 процент совгIа лакхйир къахьегама овсарле. ХIанз цу цехера берригa болхлой чуззай бригадни формагIа вIаштIехьбаьккхача къахьегамо. ТIехьаюсаш хиина цех хьалха латтапирех цаI а хиина дIаоттаII, хIаьта укх шера завода чухьа лелальча социалистически яхье кхьиметтел керттерча цехашта юкъе а хьалхара моттиг яьккхай цо. Цул совгIа, цу коллективо боаррамагIа болх беш хиларах хьагучалха йиш хилар хьалхагIа ца делуш хиина цехашкара - смежникашкара мела моттигаш.

ТХА БРИГАДАШ балха эффективность хьаьокх, укх шера Инарлиев Мустафай инструментальни участка комплексни бригадана «ВЛКСМ XIX съезда цIерагIа бригада» яха цIи Оздоева Хьавай сборщицай бригадана «НГIАССР 60 шу дизара цIерагIа бригада» яха цIи деларо я. Хьалхлаттаршка дIакхоачаш болх беш йола коллективаш кIезига яц заводе. Тха дог тийшад бригадни методо къахьегама овсарле 15—20 процент лакхъе йиш хулийташ хилара. Нормативни цIенача продукце хьокхам юкъебаларца юязенна хиина дукха хилонаш дIаьлбар тхона тIера дукхаш бригадаш тха хилар бахьан долаш.

Коллективни балха практико, цхьа наряд йолаш къахьегамах мах теларо, бригадашка оттадаьча нравственно - психологически хьало коллективан уйла бIубенни тIаерлаяьй буксонцам хьахкараш аттара дукхагIа лакхдара.

Укх таIпара цифраш йоагIийча бакъахьа хургьа укхаза. ИттлагIча пятилетке 42,7 процент лакхъелар къахьегама овсарле, план 40 процент мара йоацача. ДукхагIа аракеь ерриг а хIана ца аьнна йола продукци къахьегама овсарле лакхъярах хьаеш я. ЦхьайттаьлагIча пятилетка контрольни цифраш а тIехдуал [illegible] [illegible] 1980 шерина [illegible] 1981 шера — 5 процент, 1981 шера 11 беттана [illegible] 1982 шера 11 бетта — 12,2 процент [illegible]

[illegible]

М. ЗУРАБОВ,
[illegible]

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Город Грозне Ленински района «Родина» яха совхоза баьцадаараши сомаши хьал кхебу боахам ба. Цун я йоккха йоала хьийбай ферма я. Цун болхлоша тIехкхоачашъяьй укх шера шура яккхара план. Совхоза конторе дIачуповллача хьалтеха йоал доккхийча плакатица яхьаь масенеша а бIаргагургIолаш «Молния». Цу тIа аьнна: «Ферма коллективо шера план 130 тонн шура яккха йолаш 132 тонн яьккхай».

Пхиь доярка я ферме болх беш, царех пхиь подменни я йолаш. Темиева Хапе укх ферме болх бу 8 шу да.

Шийн къахьегама нигь ца хувцаш хьа а йоагIа. Шийн йоккха опыт дIайовзийтай но шийца подменни болх беш йолча къонача доярка Хажиева Зураина. Зурас а шийн хьехамчас санна дукха шура йоаких.

ХIаьта доярка Оздиева Зоя ферме меттел ерригача совхозе а дика йоалаш я. Цун цIи йоаких хьалха латта болхлой буьцача. Оздиевай портрет хьалтеха доал совхоза Сийлен улга тIа. Из ворхI бера нана я. Царга хьежа, ферме хьинаре къахьега кхув цун.

Иштта дукхача берий нана я цунца болх беш йола подменни доярка Азаева Сайхьат а.

— Тха балха тIа ка ялара кертера бахьан да, — йоах Оздиева Зоя, — тхо йиь цхьан цIен дезал санна баргагIа къахьегаш хилар.

— Цхьа хIама белгалданкха лоьра сона, — аьлар Зояс, — хIана вай зимагIа деррига пах дийша, кхеташ ба. ХIьнта со се цхьан хиня библиотекарь хиина сагIа я. Советски сага материальни хьал хилара совгIа духовни хьашташ а эш. Цу даьккъе тхо йиь йицъенний. Ферме яц кхьиметтел радио а. Кхыдар сенна дуьи.

Бакъда, со ала лаац, из бахьан долаш оахоша хIама кIалдутаргда. Кхачан программа толаме кхоачашъяра из хьахезача дийнахьа деш оаха хьинарегIа бу болх. Из фу документ да дика кхета а ду.

Оздиева Зояс санна дувц вокх доярканша а. Уж сийлениа накъайолх вай мехка халкъий доттагIаш цIейна — СССР хьахиина 60 шу дизара.

Ю. ТЕГАЛОВ.

Хьинаре къахьегаш коллектив я Сунженски районa Ленина цIерагIча колхоза № 1 йолча фермера яр. Хьалхалаттарошта юкъе ба Мазаева Саниета, Алдамова Аллиту, Айдамирова Хеда, кхыбараш.

Колхоза вIаштIехьлаьинад пачтхьелиаксиеа шура йоахкара план укх шера хиндал цхьа бутт хьалха кхоачашъе.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) С. Мазаева, А. Алдамова, А. Чилаева, Х. Айдамирова.

В. ТИМОШЕНКО сурт.

Смоленски область 1 миллион киловатт мощность йолча Смоленски АЭС цхьоалагIча блоко энерги еннй. Керда АЭС болх бе йолаялийтаро торо хулийтаргья областерча промышленни юрта боахамех предприятешка цкъан ахьален дукхагIа электроэнерги дIаянхийта. ЦаI йолча энергетически системана юкъе а лха вай мехка Центри Къулбаседа-Малхбулени энергосистемаш цIаьагIтохаш йола керттера звено хиина дIаоттаргья из станци.

ДIахо йодача хана мехка йоккхагIьярех цаI хургья цу станцех.

СУРТА ТIА: йолаш я эгара хьалхара ток!

Г. КАЛАЧЬЯНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ГIУЛАКХ ДОВЗАШ, ХЬИНАР ДОЛАШ

Вай парте Центральни Комитета ноябрьски (1982 ш.) Пленуме ше къамаьл деш, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Юрий Владимирович Андропова аьннад: «ХIанз къаьстта доархIамех эшашна да планаш кхоачашъелга хIара къахьегамхочо ше къахьегамца доацача даькъах а тийша долга кхетадар, къа дикагIа ма хьег, вай дикагIа дахаргдоттах дола гучахьара бакъдар массане а дика кхетадар».

Из бакъдар дика кхетаду «Грозтрубопроводстрой» яхача треста коллективе. Дукха ха яц из вIашагIъелла — деррига а кхо шу мара хIаьта цу лоацача юкъагIа а дика IомалиIй цо производство, хаддаила тIехкхоачашъю планаш. Иштта 11 бетта эадаш а дерригача кертерча хьокхамашта тIехкхоачашьяьй. ПланагIа 15 миллиони 538 эзари сомах мора ала ца безача пайда йоцар 20 миллиони 306 эзари сомах, вешта аьлча 1,4-за тIехкхоачашьяьй план.

Бахкий темпаш хаддаила лакхлу. СССР хьаь 60 шу дизара баха ма боагIара накъабахар дукха хьинарен эффективни социалистически яхь леларах хьакилар да из. Белгалдоалаш хIама да, производство лаьтI на эларан совгIа, цхьа тIа клеамьоалаш хилар. Соахкарчул дукхагIа [illegible] Масала, пятилетка [illegible] шера 11 бетта гIишлон - товарни продукце обьем 2,0 [illegible]

[illegible]

довцашагIчен ца IаткъаIи дусаргдоацачен тайпара».

Из положени йиаза кхоачашъю бригадашка, участкашка, кхьча структурни подразделенешка, ерригача тресте аргадовхаш тоаду кулгалдерга, планировани ела, къахьегам вIаштIехьбоахилтеп цунах мах телеш, наьха йоакхо ю. Из чIоагIа доархIаме да болхлошта. Цеина, нах бахача моттигашта геттара гаьна а баьина, аргIерча, трассови валаш долча хьалашка къахьегаш ма болхьай уж. Хошш да, наха паргIата йоаца цхьайола моттигаш нийслулга, цудукха кулгалхоша доала хIамц ду укх тайпа моттигаш тIехь - тIехьа кIелигагIа хилийтара. Чуьй дIа-лоха дела цIенни да, дIалоха дела краснн уголокаш а мехкдаьтта газовни магистралаш ехача гIишлохоштo, ерригача бригадашка а телевизораш, радиоприемникаш, цестола на ду довзараш, спортинвентарь. Хан-хана наьха уж укхаза газеташ журналаш. Дика нравственно-психологически хьал дIатт массе а бригаде. Цунна гIо ду цхьан нарядагIа бригадаш болх баро, цийсен массе оагIорахьара терко еш социалистически яхьа итогаш про плана боарамагIа попитико кхетама болх баро.

— Тха наха кош, — йоах водикагIоа [illegible] инженери Б. А. Дмитриева, — шоай къахьегамах аттара дикагIа бусташа мах беш, дикагIар дика хьадехарца баьоа Iеш, уж дарахIарча с дарна зиарнии хьалтдаргии [illegible]

[illegible]

кхайкаяь: цхьан шера 1 миллион сома мазха гIишлой-монтажни балхаш де. Из дика почин бахьан долаш хьа а хиина бараша латт цхьайтта бетта гIишлон - товарни продукци арахецара план 5 миллион гаргача сома тIехкхоачашьяр ларде уллаш болу бригадай - миллионерий болам.

Бригадаш - миллионераш эгара хьалхагIа накьанхар «кердача шера», пятилетка кхоалагIча шера чотах болх бе йолаелар. Г. Н. Дудина бригадо шийн шера план 1 июле кхоачашъяьй, В. С. Шульгайчо — 7 июле. ХIаьта новкъостий Петрикоцен Поликовеп бригадаша 1983 шера къахьегама календарь хьадийлар. Толдиев Юнааа Юнеана комплексни бригадо шин шера план 20 октябре кхоачашйир. Карарча пятилетка производственни графикал хьалха бувлаш бола болхлой кхы а дукха ба, ХIаьта трест оIарча хьаинача, цун коллективо декхар тIаннийад СССР 60 шу дизара деррагача хьокхамашта плананш тIехкхоачаш а ла наькьахха.

«Грозтрубопроводстрой» яхача треста коллектива социальни портрета керттерча белгалонех кхы а цаI я. Из — интернационализм. Ерригача бригадашка, цхьан накъ баьдеш санна, барт хайна кхачахьаш йа беоеча къамех бола нах, эрмин нохчийи, украинийи а гIалгIай а, татаранн эрмалойи. Дешта, мехкдаьтта - газони провод [illegible]

[illegible]

А. КУЙМОВ

СССР хьаяь 60 шу дузаш

ВЕЖАРАШХА ДОЛЧА ХАЛКЪИЙ ВАХАРА ЛАРД

СССР Конституце № 16 йолча статья тIа аьннад: «СССР экономика я мехка территоре тIара общественни производства, распределенса обменен ерригa звеньяш чулоацаш йола бIарчча цхьа халкъбоахама комплексе».

БIарчча цхьа халкъбоахама комплекс хьаяр — Коммунистически парте ленински политика чакхьяхарах хьахиниp. Из хьяра процесс чакхъйлар СССР тоаенача социализм хана чу. «социализмана чухьа хила хьакъ долаш долча коллективистски хьисане бIарчча чулаьца ерригa общественни отношенешъ эргIйоахилга боаррамагIа чакхдоалача хана чу йолара доархIамегIарча белгалонех цаI я.

БIарчча цхьа халкъбоахама комплекс хьахиннай социалистически производственни отношенеш, къамий, народностий боахама вахара интернационализаци яра объективни тенденцеш дегIаяхара ларда тIа. массе а къамех болча советски нахэ дукккхача къамех латтача бIарччача пачхьалкхен ира за духьа турпале къахьегар бахьан долаш. Цо толаме болх баро дикагIча тайпара воздействи ергья хьаькъалцен физически беча балха, городаш юртан юкъера тоъал йоккхий башхалонаш цIезигкIезига йоахаш дIалхара. вай общество социальни цхьан тайпара а ль чIоагIа дIаоттапра, социалистически вахара хьесап эргадоахаш тоадара. къаман Iазапа цхьаккха тайпа форма тIа ца латташ йола наьха керда исторически общность санна советски халкъ дегIаахара процессашта.

Иштта белгалдаккха ловра сона. СССР халкъа боахамах бIарчча цхьа комплекс яр къамий дош толаме къоастадара боккхача доархIаме хиннига а. Вай мехка къамаштен народносташтен юкъера политически, экономически, культурни бувзамаш дукхха бIаьш шераш хьалхагIа денз хьадоагIаш да. Дукхха халкъаш шоай лоIамагIа российски централизованни пачхьалкхена юкъедахар кIоарга прогрессивни исторически доархIам болаш дар. ХIана аьлча, дукха ха йоаллаш, нохчийи гIалгIайи халкъаш шоай лоIамагIа Россена юкъедахa 200 шу дIлара хийчо еш деллеши хиинача деношка вайцига дукха а дог тешадеш а ма дуьцара. на дар, эксплуататорски классашта духьала, царизма колонизаторски политикана духьала лоаттабеча къовсаме Россе деррригача къамех бола къахьегамхой кхотабалара маIан долаш, но кIоаргдора царна юкъера экономически, социальни, культурни бувзамаш.

Къаман Iазапа боъьа на хилари. шоай мосте а формана цIендаь дIадаьккхарга бода ниъь хьабийлаб Сийлахь-боккхача Октябро. Цхьабаьда, на деррригдунен исторически декхар кхечачаш-дена чоалхане хулар. Цкъада 100 совгIа къамаша народносташи дахача Iалавьите боккхача мехка къоастаде делаш на хиина хиларах а шоалагIа-дале. Россера халкъаш исторически дегIалахара гIулакхе бе-беча стадешка — общинни стронгара капитализмата кхаччалца — хиина хиларах а. Дукхха халкъаш, къаьстта а Юккьерча Азе, Къулбаседа Кавказе, Поволье, Къулбаседене шоай болхлен [illegible] йолаш дар, царех дукхагIдараша юкъе оцалр патриархальни [illegible] боахами. Шоалгьа совгIча хальани, цу даьнье нохчий а гIалгIай а, шоай йоалув хиннада.

БIарчча цхьа халкъбоахама комплекс хьаяра наьха санна чIоагIа дукхагIо [illegible] хьалхара

этапе къаьст-къаьста районаш экономически дегIаахара боарамаш сов бебе хиина хилар. Кхьиметтел хьалхара пятилетки йолалуча хана я ерригача промышленни производства диь даькъах кхо дакъа 4 районе чугулдаь дар: центре, Къулбаседа-Малхбулене, Украинс, Закавказье. ХIаьта 17 процент нах бахаш хиинача Юккъерча Азе, Казахстане, СибарегIа, Гаьнарча Малхбоалене хьалнар 5 процент мара промышленни продукци. Дерригача халкъа юкъара кооперации чакхьлаккхара шшта Iалаьмате чIоагIа IаткъарI духха Iалама-климатически демографически факторащ а. Масала, СССР территорех 50 процент дIалоац лаьтта леладе йиш йоацача къулбаседехьара шийлача зоно. 15 процент — Юккъерча Азеи Казахстанен аьсача аречаша. ХIаьта, нагахьа санна моттигаш аIаши гаьна хилар. транспортеи бувзамен проблемаш чIоагIа чоалханеча хьал тIа оттоеш хиина хилар цу тIа IотIатехача, геттара дика нхетаеш хул бIарччагIа бодача наьхъа тIа вай экономикана хьалхашка лаьтта халонаш.

Экономически культурни дегIаахара гIуланха тIехьадиса хиинача къамаштен народносташтен вежарашха новкъостал даро йиш хилийтар царга капитализм юстара а юташ социализмага кхача, хьалхагIа тIехьайнса хиинача къамий йистой экономика сихагIча темпаца дегIакхула. Из бахьан долаш «йист» яхача деша маIан хIана вайцига географически хьисапе мара, экономически социальнии хьисапе леладеш дац.

Мехка экономика бIарччал Iалашлу эффективнегIа а шоай Iаламен боахамен хьалашка хьежжа а дола дакъоши производствашн дегIаккулара специализаци еш йолча республикашта юкъера боахама гIулакхаш дIахо эргадоахаш тоадарца.

СССР халкъа боахамера производственно - экономически бувзамаш дукхача тайпара а интенсивно дегIаухаш а да. Из дIахьоха йиш я моллагIча республикера доаладаьча масалца.

Ерригаш а хIана яц аьнна йолча союзни республикай 120 городера продукци материалаши ух Нохч-ГIалгIай ченна, хIаьто, нагахьа санна из ишта дехаре лергIа болх дIабахьа йиш йолаш яцар вай республика. Цу цхьан хана мехка 30 совгIча экономически районе кхухьайг Нохч-ГIалгIайчене хьаеш йола тайп-тайпара продукци.

Советски халкъа экономически цхьоагIеи интернациональни хьисап дегIаехачи социализма хьалашка тIехьтIехьа дукхагIа чIоагIлу, республикайи экономически районийи дакъонех арайоалаш йола территориально - производственни комплексаш хьаяреи дегIаахулареи шерра программаш уттаяра а кхоачашъяра а лорда тIа. Уж хьаяро дерхIар — республикашта юкъара экономически бувзамаш дIахо чIоагIдена, цар цхьанна лелалу гIулакхаш тIехьа-тIехьа дукхагIа ялала боарамагIен вIашн дагаболалара дегIахулалга, халкъа боахама доал дара территориальни отраслевни арамни а дерригаш ресурсаш хьалашки а массе оагIорахьара дика цхьана тарлела.

ХIама [illegible] дола на [illegible] дIанин-дара комплексни программа [illegible] бацхала я дола [illegible] хьалдова [illegible]

нийн республикашта юкъярчаI доаццаш дакъа лаиар. Масала, СибарегIе кхаеерзаир дукхха къачаш дахача вай мехка деррригача халкъий дукхагIлех дола гIулакх а хиина дIаьттад. Цига къахьегаш ба ерригаш республикай векалаш. БАМ буллача дакъа лоац 80 къамах болча болхлоши специалисташи, цу даьнье нохчашна а гIалгIаша а.

Тюменски областа мехкдаьтти гази йоалла моттигаш караерзаеча юкъьанна дена хьинаре къахьегаш ба Азербайджанча, Татаре, Башкире, Нохч-ГIалгIайчен, кхыча республикай мехкдаьттахой. ХIанз мехка цхьаккха республика, область, йомиха город хургьац хетаргахьа. Тюменщина лакадаш ца кхоачаш. Из-м томаш а яц, хIама аьлча, цхьана вIашагIтехача кхаьшья шийт дунен тIа эггара [illegible] из мехкдаьттен газа йоаха комплекс, 1981 шера дакъхаш цига 334 [illegible] мехкдаьттен 182 миллиард кубометр газ, вешта аьлча, мехка доаккхача мехкдаьтта хIара шоллагIа йола тонни газа хIара кхоалагIа йола кубометри.

Цу тайпара программаш чакхьяьар экономически хиина да Iеш, кIоарга социальни а маIан долаш да: мехкара дукхха гаьчаза районаш индустриально дегIайоалаяро гIо ду наьха дукхалга дилача нагий дола дукха халнъаш хIанзарча производствана юкъеоалара, керда городашн поселкашн хьахилара, интернациональни коллективаш вIашагIтохара. Дукхьал мехка Малхбоалеген Къулбаседенеи укх тIехьарча 25 шера хьахиннай 700 городи поселока.

Белгалдаккха доагIа, бIарчча цхьа халкъбоахама комплекс йолча хьалашка къамий республикашка хьаштам, хIаьта иштта хIара цхьаан экономически вахара юкъарал а. да на а доалаш дусаш хилар. Къамий, народностий экономически вахара яа юкъарал [illegible] дувзадена да деррригача советски халкъа экономически вахара юкъаралца.

ХIара советски къаман суверенитет Iалашъю эггара хьалха СССР ерригача суверенитетаца. ХIаьта цхьаккха а альтернатива цунна [illegible] а яц. Мехка халкъбоахама комплекс — из союзни республикай боахама цхьа моллагIйола арифметически сумма яц. деррера цхьа кулла а деш эффективно бола беш йола бIарчча экономически организм я. Местничество, бIарччача [illegible] хьаштех деш [illegible] тетар, вай экономически дегIахар цхьан республикага, цхьан районага [illegible] мара дац аьлла хетар [illegible] да.

СССР халкъа боахам бIарчча цхьа комплекс санна хьабаро дIаьхха ца чулоац, цудукха дегIаеш социализмо хьальярах из керттера дакъе [illegible] а, из организационна бIарччат [illegible] та дIахо дедаш а дIахо бIаргдолаш а да.

Ерригача республикашка дукхиича а хIама [illegible] ригача халкъаша КПСС XXVI съезда исторически решенеш [illegible] пятилетка заданеш [illegible] хьахар из кхоаеш [illegible] ра кердача даькагIча [illegible] мехка, кхы а дукхагIа чIоагIаргья СССР бIарччача цхьа халкъбоахама комплекс — укх деношка шоай пачхьалкха 60 шу дузаш кхьалдай [illegible] къаьрсйолла советски халкъий [illegible] гIала [illegible] лард.

М. МАМИЛОВ,
исторически Iилмай кандидат, Грозненски мехкдаьтта института КПСС истори кафедра доцент.

ЛЕНИНГРАД. «СССР [illegible]

[illegible]

СУРТА ТIА: [illegible]

М. [illegible]
С. СМОЛЬСКЕЯ сурт.
ТАСС фотохроника.

Сталинградски тӀема 40 шу дузаш

[illegible]

СУРТАШ ТӀА: 1. [illegible]

[illegible]

ТАСС фотохроника.

КХАЧАН ПРОГРАММА КХОАЧАШЪЕШ

ХИМИЗАЦИ ЯР — ХЬУВКЪАМ ЛАКХБАР

[illegible]

Объединени отта в я, ерриача районаш, колхозашта совхозашта, 1981—1985 шерашка «Сельхозхимия» ... [illegible]

Б. БАРКИНХОЕВ.
«Чечено-Ингушселхозхимия» яхача объединение председателя заместитель.

Доазол дехьара

СССР хьоань 60 шу дизара накъадолхаш

ИЗ-м ТХА А ДА ЦӀЕЙ

Болгаре Хасковски округерча хӀайтта предприяте Советски Союзе хьухьойт продукци 36 тайпа — машенаш, удобренеш, барзакаш, ... [illegible]

— СССР юбилей — из тха а цӀей да. Болгари дегӀкулаш ... [illegible]

— Тха фабрикаш бегӀвола ... [illegible]

«Молодая гвардия» яхача ... [illegible]

— Тха предприятеш, — боах завода директора Пенисин Добре, ... [illegible]

— СССР хьоань 60 шу дизар, — Хасковски округерча ... [illegible]

— 1971 шера ... [illegible]

[illegible]

Галина ШИНКАРЕНКО,
АПН корр.

София.

Кашиче [illegible]

СУРТА ТӀА: институте студенташ Хьалхарча пленуме [illegible] ... советски ... Г. Н. На[illegible].

И. ХРИСТОФОРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Социалистически мехкашкара хоамаш

СЬЕРРА КРИСТАЛА ХРОМ

[illegible]

Донна НЕНКОВА,
болгарски журналистка.
(София — пресс — АПН).
София.

◆

«ГЕДЕОН РИХТЕРА» ЛОАТТАДУ

Чаккхдаьннача шера «Республика отличии предприятие» яха цӀи еннача «Гедеон Рихтер» оалача венгерски заводо ... [illegible]

[illegible]

(АПН).

ПЕНСИОНЕРИЙ КЛУБАШ

[illegible]

Александр ЛЕСКИН,
АПН соб. корр.

Гавана.

ФРАНЦИ. Монтрее баха нах Сопротивление болама ветеранаш ух фашисташа тӀом заьттача нана байнараш дагалоацаш, цар сийдеш оттадаь памятник долча.

О. КАРАСЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ПАСПОРТНИ СИСТЕМА—50 ШУ

ХӀАРАНЕ ДОККХАЛ ДЕШ ДОЛА ДОКУМЕНТ

Укх шера Октябрь бетта Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхоша деддар автономе 60 шу ... ГӀалгӀайче шоай ... Россеца юкъебаха 200 шу дизара юбилей. ХӀанза шоай байрамига тӀа 4 ... бола вай республика ... Доккхачча къахьегама совгӀатца ... СССР хьоань 60 шу дизара.

1982 шу вай пачахьалкхан истори ... [illegible] ... укх шера вай паспортни система 50 шу дуз.

Малаш хьа лушт дола документаш ... [illegible] ... Москвеи Петроградеи. Из дар 1919 шера 25 июне ВЦИК, РСФСР СНК декрет ... РСФСР ... 16 шу дизна граждашта декхарийла бора цу декрето къахьегама книжка ... Къахьегама книжка ... карточка ... [illegible]

Мехка чура а духен хал... [illegible] ... Цар ... социалистически ... Къахьегама сатаса шира хила йиш йолаш документ ... Хозакета оттадина ... «Къахьегама дола ...» [illegible]

Доалоз дехьара интервенци а чура контрреволюци а ... [illegible] ... СССР СНК а ВЦИК а 1923 шера 20 июне тӀаьннача декрето оттадир ... удостоверени ... [illegible]

Шераш дӀаухар. Хальа болхам ... [illegible]

... 1932 шера 27 декабре тоам тӀабийр СССР-е вай йола паспортни система хьахраь ... паспорта нах вай ... 1974 шера ... [illegible]

Керда тӀаяннача паспортни системо дика гӀулакх даьд социализм ... Къаьстта ... [illegible]

Вай паспортни система ... 1953 шера 21 октябре тӀаьнна СССР Министрий Совета ... Паспортах положени ... [illegible]

Социалистически демократи ... КПСС ЦК. Советски паччахьалкхан ... 1974 шера СССР паспортни системагӀа йола керда положени тӀаьдар. Цу тайпара ... [illegible] ... Цу дешаш паспортни системо керда дезаран тӀадоах.

Ишта, керда Положени ... [illegible]

Кердача документо дӀадех ... граждашта ... паспорташ ... Ишта оттаьнча порядко ... советски граждашта ... [illegible]

Кердача документах оал: «Советски Социалистически Республикий Союза Гражданина паспорт». Паспорт та болаш дац ... 25, 45 шу хьача керда суртагӀ тӀаддел деза цу тӀа.

Паспортни системагӀа йолча Положене дӀадехар ... вай республика чурча гӀулакхий отделаш ... 1976—1981 шерашка Нохч-ГӀалгӀай АССР бахача нана 829 эзар керда паспорт деннад. Царех хӀара ... торжественни ... Кердача документаш сийлахь ... социалистически патриотизми пролетарски интернационализми ...

СССР паспортни система юбилей ... керда документаш ... Шапоренко, Н. М. Садиков, В. С. ... В. Ф. Кочетков, Н. П. Ра[illegible]ова, Е. П. Никитина, Г. П. Арсеников, дукха а кхыбараш.

М. АСХАБОВ,
НГӀАССР МВД паспортни отдела воккхагӀвола инспектор, милици капитан.

Сийлахь йоккхача Къапалов 40 шу дузаш

ДАИМ ДАГАЛАТТАРГДАР

Из вар 1942 шера гуьйре. Бен бетта дуьйлал паьттар фашисташта 84-гIа къайстта йолча форда стрелкови бригада Эльхотово ялача хIирий юрта йистe. Грозный, Баку дIаийкха гIертар фашисташ. Геттара мIоагIа эшар царна цу шин моттигера мекхдаьтта. Цхьайттазза карара яра ахар Эльхотово, бакъда, моастагIа чакхваланзар. Эльхотовски йаIа-раша хьекъала маганзар фашисташта.

Эльхотовча юкке хиина тIом цIаккха а бицлургбоацаш дег чу бимар Грознерча № 15 йолча юкъерча школа директора Бекетова Надежда Николаевнайчун цун тIема межешта Пономарева Ольга Степановнайчун Шибанова Луиза Михайловнайчун.

Уж кхоккхе а тIем тIа сецаьстхаш хиннай, кIаьта Эльхотовски маIараш лорвеча фашистацца дуьхьаларе тIом а бийб цар.

Цхьа ше урок пуча яча Надежда Николаевнас дийцар берашта шийна эскарерча доттагIех, хIаьта кIаьнкашен йийлгашен паьрхIар 84-гIа къайстта йолча стрелкови бригадан йола материалаш гулье.

1975 шера дешархоша беча балха тIа белгалбаьлар керда лостам — вай мехкахочо, Керчь мукъайсаккхаш шийна вахар дIаденнача № 55 йолча Иркутско Пински стрелкови дивизе командира, Советски Союза Турпала Аршинцев Борис Никитовича вахарах дувца материалаш гулье болабелар уж. Цун цIи лелае бокъо якк хара къовсам болабир школо.

Бераште хайра дивизи 1918 шера Иркутске вIашагIъелланга а цун дьалхара командир граждански тIема цIи хеза воле турпал Блюхер Василий хиина хилар а. Вай мехкахочун Аршинцева цIи лелаеча № 14 йолча Керченски юкъерча школа цIе лерйоатараща вIаши хаьхаташ а ухийташ буьзам оттабир цар. Дукха къайлиттер поисков группо. 1977 шера 18-ча январе РСФСР Министрий Совета соцамах Советски Союза Турпала Аршинцев Борис Никитовича цIи тиллар Грознерча № 15 йолча юкъерча школана.

ТIехьтIехьаргIа дукхагIа хулаш латтар школе вIашагIеллача тIема сийлен музея экспонаташ. Уж соагIата лу музея Сийлахь боккхача Даймехка тIема ветеранаша, хьакхуьл беараша. Городашка — турпалаш Москве, Новороссийске, Волгограде, городе Крымске хиннаб цIе лерйоакараш. Дукха походаш ю Къулбаседа Кавказе гIолла. Массаза а берашца цхьана хул цар боккхагIа бола новкъостий — географе хьехархо Пчелинцева Лидия Ефимовнаи («Поиск» яхача клубе кулгалхо) физкультура хьехархо Лодянова Лидия Александровнаи, школа директор, историе хьехархо Ускова Надежда Михайловнаи.

Дукха хьаьший хул школе Хьаух Сийлахь боккхача Даймехка тIема ветеранаш, депутатий, студенташ. ХIаьта ду [illegible] за йоацаш Къулбаседа [illegible] бахьен тIом лаьтта 40 [illegible] дузаш юза а тIема [illegible] гIолла чакхбоалара, [illegible] новкъостаща вIашагIхетераш бабиарий сий дерачака ерригача моттигашкара [illegible] хьаьашагIа бахиа [illegible] 84-ча къайстIача форда [illegible] бригада ветеранаш [illegible] хьамсаре лерйоакарешI [illegible] йоацаш гIадьахар со [illegible] хьамсара столица Москва [illegible] дIаккхача гIерташ [illegible] геттара валача тIема [illegible] цхьана валонаш лайна [illegible] новкъостах хиннар за [illegible] хургйоле вайча. Со [illegible] хилар шоай хьамсарча [illegible] баьхан — 84-ча стрелкови бригада бIуьюша, команди-раша, политболхлоша мейрра тIом бера».

Школьни музее долча письмоташ дакъа да из. Бераштa из наьхат дейтар а тIем тIа дакъа лоацеш хиина Л. Н. Полуэктова. Москвана уллув 1941 шера хиннача тIем тIара дIаболабеннаб моряки-пехотинций фронтовой никъ.

— Вай Даьхен столица лораш хиннад тхо, — яхаш дувц бераштa Рязански областера НохчгIалгIайчена веннача Ермишин Александр Тихоновича. — ХIаьта Москвача уллув фашистски гIаьрахой бозабаьча хана, геттара хала хьал отт Къулбаьхен фонте. Тхо, 84-ча стрелкови бригада моряхаш, хьожаду Кавказа.

Волга тIа гIолла Астрахане а кхаьча Гудермесе хьедоагIа тхо. Укказа тхоаь хьахат керда бIухой.

Кавказ, Грознерви Бакурон мехкдаьтта лораду оаха Эльхотово яхача юрта йистте.

Дукха цIий Iомехкадеш хала тIом паьттар цига, бакъда, фашисташ телхбоаланзар.

...Зале ваIаш вар Кавказе тIом бaь воаца, НохчгIалгIайчена цIаккха ца хинна саг. ХIаьта а, 84-ча стрелкови, бригада ветеранашта лайра из бIаргаго.

1941 шера Дронов Евгене 14 шу мара даьннадацар. Москвана чухьелва гIертар немций. Ноябре хала хьал тIаотт Тулана. ТIаьхежача шийна хиннача дукхагIа за хьана ва аргдола кIаьнк тIом бе вода — из хул разведчик.

Дуккхаза хьав Дронов Жена немций тыле. Цигара цо кхуьхьар тайп-тайпара хоамаш. Цхьа аргIанарча заденора хьавоагIар из. Хе ме йоал чIоагIагIа шеллуш паттар. ХьунагIа гIолла ва лоархIаваланзар Жена — моллагIа тата гаьнна дIахозар шийпача фега гIолла — цудуха машинахьа йистте гIолла волавелар. Кхерар из немцашта ше тIаIоттавалара.

— ЦIаьхха, лаьттан кIапар ваьлча санна массах саг дукхьал эттар сона, — яхаш, дагалуац Евгений Ивановича берашца шийна хиннача вIашагIкхетарe.— Немций бакх, каравахар-кх, аьнна хетаделар сона. ХIаьта мел гIадвахар со хьамсара эрсий оаз хезача.

ТIехьагIа сона хайра 84-ча къайстIача форда стрелкови бригада разведчикаш уж хиннилга. ХIанзза хьакхьачар бригада Москвана уллув. Немецки эскара доаньош латтача моттигий карташ дацар командирашка, цудуха ара баьннабар разведчикаш сведенеш гулъяра.

Ше гульаь хинна даннеш мел чIоагIа эшаш хиннаьр Дронов Евгений Ивановича хазар 40 шу даьннача тIехьагIа мара. Цул тIехьагIа къона разведчикьа а леха соакка хиннача шоай вIашагIкхетарe тIехьех моряхаша — гIашлоша.

ХIаьта цу бирсача хана Московски область мукъайовкхаш хул 84-гIа бригада. Дукхача шоай новкъостех байлар моряхаш Скопино яхача городе юкке хиннача тIемашка. ХIаьта из город яр 84-ча бригадо эгтара хьалха фашистех мукъаьккхар.

ЦIаккха бицлургбоацаш дег чу бум къонача разведчика, фаьлгашкара турпалаш санна цу шийпача IуйрийнацIаьхха шийна дукхьал этта моряхаш, цудуха цо лоархI морях хила. КIоалг-дукха ха яьнначул тIехьагIа Дронов Евгений Ивановича чакхйоаккх форда ваьце училище. ХIана вахаш ва из Московски областерча Жуковский яхача городе.

ДIадехар доацаш хила йиш яц хоане а. Из массе а хана дага латта леза вайна, Грознерча № 15 йолча юкъерча школа дешархошта тIема алан шераш дага латташ санна.

Н. ВАСЕНИНА.

МОСКВА. СССР Iилмай Академе Н. Д. Зелинске цIерагIча органически химе Институт — вай мехка керттера ярех йола Iилман центр. Цу института Iилмахой болх органически биоорганически хими а катализа а даьхьера фундаментальни проблемаш къовстаяра тIаберзабаь ба.

ХIанзарча органически химе перспективни лостамаш активни частицех пайда эцарца дувзадена да. Царна тохкамаш ду института директора заместитель, химически Iилмай доктор, профессор Геннадий Иванович Никишин керте латтача лабораторе.

Лаборатор кийчъяьй молхай препараташ, кинофото-материалаш, тIехдина изоляционни материалаш хьаьара эша тайп-тайпара бесаш дола композицеш, литейни производстве отвердителаш хьаьара, химически промышленноста лаьрхIа лакха температурни теплоносителаш хьаьара процессаш.

Кхачан программа кхоачашъяра юкъе а шоай дакъа хьу Iилмахоша. Ишта цар кийчъяьй апатиташ — минеральни удобренеш хьаьара бийдал тоаяра лакха эффективность йола керда фотореагенташ.

СУРТА ТIА: Армянски Iилмай Академе направленегIа лабораторе Iомаяла еIта СССР АН ИОХ аспирантка М. С. Погосяни, воккхагIволa Iилман болхло, химически Iилмай доктор В. Г. Виноградови металло-комплексни катализатора тохкамаш деш ба.

Ю. ЛИЗУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕЗАЛА — ЙОАКХОИ ТЕРКОИ

Ший истори хьадоладелча дена Советски пачхьалкхено хадданза йоакхо яьй дезал чIоагIбара, къона иоахал хьалкхедара.

Дезал — вай социалистически общества ячейка, цига массе оагIорахьара цхьана тарду общественни граждании шоайи хьашташ. 1977 шера тIайнцача СССР Конституте тIа оттаьй дезал хьабара принципаш: «Дезал вIашагIкхет шийн лоIамагIа, кхалсаги маIа саги шоайла раьза а долаш: дезалерча гIулакхашта бокъонаш цхьатарра я маьреи сесагеи». Дезал доребелгeн чIоагIбелгeн пачхьалкхен лоархIамегIарча декхарех цаI а даь дIаоттадаьд.

БIарчча мохк социально дегIаухача юкъе бола советски дезал общества оагIонгахьара хадданза стимулировани эшаш ба. Цу даькъе укх тIеххьарча хана де лаьрхIараш геттара дика хьахьокх «1981 — 1985 шерашка СССР экономически социальни дегIайоалаяра Керттерча лостамаш» тIарча укх массехк мугIаро: «Бераш долча дезалан керда вIашагIкхийттача къоначча нускалаи зIамигача сагаи пачхьалкхен новкъостал дукхагIа де. Цу дезалашта гIойленаши льготаши дукхагIа яла, цар жилищно-бытовой хьалаш тоадара гIо де, бераштa пачхьалкхен пособеш телара система эргайоахаш тоае». Кхыметтел из дош оттадарца шийца а холуш да из дIахо а айдеш, дегIакхувлаш, тоадеш дIахьоргхилар.

Цудухьа практически укх тайпара йоакхо ю пачхьалкхено керда вIашагIкхийттача къоначча дезала: вай пачхьалкхена хьашт долаш хIама да духовни физически чIоагIа, укхацIена дезал хьабар. Къоначча дезалга белгталара материальни новкъостал кхоачIи из вIашагIкхетача хана, льготаш лу чуIа моттиг хьаьдара, юрта цIа хьалдеш хилча доташ лу. Льготни маьхех цхьана салоIача цIеношка, санаторешка баха, кхьйола путевкаш тел. Цудухьа, цхьа бахьан доацаш дац районе керда дезал шерра-шера дукхагIа хулаш вIашагIа къестараш кIезигагIа хулаш хилар.

Нагахьа санна 1971 шера Наьсарен районе саг йоалаяь дIалзъаь моттиг 336 хиннайле. 1981 шера 712 хиннай, хIаьта 1982 шера 11 бетта — 708. Царех аханел совгIа ярашта торжественни регистраци яьй. ХIанзарча боараме саьеш регистраци яра мел эша хьалаш вIаштIехьдаьхад. Бе-беча къамех болча наха юкъе саг яр-ляхар укх тIеххьарча шерашка хадданза дукхагIа хул. Юкъера лаьрхIача 15 процент дукхагIа хиннад из. ХIаьта, ала деза, уж эггара чIоагIагIа бараш хIана бац аьнна бола дезал хилар. Юртарча наха массаза а, дика лоархIаш ба уж тайпа дезал.

Дика дешаш дукха ала мегаргдолаш дезал ба Котиев Махьмада Мовлен Альбина Андреевнайи, Мальсагов Инальиии Мурада а Безродная Юлия Ильиничнай а (эрсашха бола истий), Хидиров Сулейма Мурадеи хIиречуи Лидия Умаровнайи, Богатырев Махьмада а Евдония Ивановнай а, кхыбараш. Дукха итташ шераш да дика бераш а кходеш уж цхьана баха.

Укх тIеххьарха шерашка дукха регистрацеш е йийзай тха бе-беча къамех — казакех, нохчех, хIирех, украинцех, эрсех, молдаванех, чертех, черкесех, кхычарех дола нускалаш кхийла хиннача дезалашта.

Дукха болх бу районе советски керда обрядаш юкъеикхувлаш, хIаьта цу даькъе белггалара вьттув а баьннаб. Масала, геттара кIелгьенай мари сесаги хилар чIоагIдаьйза болча даьи наьнен хьахиннача бераштa сиI йоаа регистраци, вешта аьлча, шоай каппахьа чIоагIбена дезал а хиле дIаотта гIерт къона мари сесаги.

М. БОГАТЫРЕВА,
Назрановски района ЗАГС-а заведующи.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

25 декабрь

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 13.00 Кинотеатр «Социалистически мехкий кино говзаьчаш» яха тематически кино хьокхар. «Кхыйола кхалсаг» яха фильм гойтар. 14.00 Болх беш я «В. И. Ленини Къулбаседа Кавказ» яха выставка. 19.00 Халхарий зал. Болх беш я «Ритм» яха комсомольций кагирхой клуб.

Химикий культура Дворец. 17.00 Духовой музыка концерт. 17.30 «Къоначча граждании бокъонаши декхараши» яха беседа. 18.00 «Советий мехка гIолла» яха кинообзорени. 19.00 Музыкальни хьаша цIа. «ДIалокх Украина».

Красный Молот завода культура ЦIа. 15.00 Болх беш и Iодам дезарий клуб. 10.00. Болх беш я «Фонограф» яха дискоклуб.

26 декабрь

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00 Кинотеатр. Болх беш я «Фаьлгийи приключении дуне тIа» яха киноклуб. «Джульбарс» яха фильм гойтар. 14.00. Берий сектор. Болх беш я «Къонал» яха кагирхошта эстетически кхетам болара клуб. «Советски эстрада седкъа» яха лекци-концерт. 18.00. Халхарий зал. Республикански музыкальни училища дешархошта йола керда шу хьахилара хетаьь салIоара сайре.

Химикий культура Дворец. 11.00. «Фаьлгий дуне [illegible]» яха [illegible]. 14.00. Вошийбола йола спортивни ялхаш. 16.00. «Христианство хьа миштa хиннай» яха беседа. 18.00. «Советий мехка гIолла» — кинообзорени. 19.00. Музыкальни хьаьша цIа. «Кавказа ритмаш».

Красный молот завода культура ЦIа. 12.30. «Дуне цхьан кирагIа» яха обзор. 13.00. Болх беш да «Прометей» яха пионерий кинотеатр.

Горьке цIерагIа клуб. 20.00 «Икар» яхача дискоклуба керда программа.

Лора хьехамаш

ПАРОДОНТОЗ

Ерригача лаьттан шара тIа бахача наьха доккхача даькъага хало Iовшийташ дола эггара чIоагIагIа даьржача лазарех цаI да пародонтоз.

Пародонтоз да царгаште юхерча тканешта (долаш, тIехк, мочхалаш, кхьдараш) хулаш дола, кхача Iовшара функцеш чIоагIагIа телхаю, 35 шу даьнначул тIехьагIа царгаш дIаюлара керттера бахьан. Пародонтоз царгашта гонахьарча мочхала тIехка ткане геттара шорта лелаш йола дистрофически процесс я, каст-каста цуна юкъайле хул восполительни явленеш. Пародонтоза формаш тайп-тайпара я: гингивитагара (долашта хула восполени) организме чоалхане хуцамаш деча, тайп-тайпарча органийи системайи болх толхабеча халача формага кхоачаш.

Лазар кхийттача хана юкхьаица кIом дала долалу долаш, кIезиг-кIезига цIий дувл, бос бода, юкъ-юкъе доагаш санна хеталу. Нагахьа санна ханнахьа дарба ца доладича, лазар сихлу: долех под йолалу, багара хьаж ух. ТIа-тIа дукхагIа меллу царгаш, эга йоал, кхача Iовша хала хул, тIаккха дIаювла йолалу царгаш.

ДукхагIа долча даьхье юкъера ха йолча а ха лхача а наха хул пародонтоз.

КIезига яц пародонтоз хилара бахьанашка кхача гIерташ йола теореш а. Советски Iилманхошта гучадаьннад из лазар хилча эггара хьалха талхараш пародонта сосудаш хилар. Пародонтоз хул сосудашта склеротически эргалонаш хилари царгашта гонахьарча тканей нервай довхьаш хувцадалари бахьан долаш.

Пародонтоз дегIаахара эггара лоархIамегIарча бахьанех цаI да царгашта юкъе кхера хьахилар. Фу хила йиш я пародонт онлача лазара царгашта юкъе хьахулача кхерийца дувзадена? Юкъарчал доацаш дувзадена да. Царгашта юкъе хула кхера сов дукха IаIча долий йистошта човнаш хул, хIаьта из бахьан долаш йолалу хронически восполительни процесс, тIаккха хьахул иодах диэза дола патологически царгий долий кIоагилгаш.

Къаьстта терком тIабохийт оаха вIашка уттача царгий къаьст-къаьстача группашта хулача Iоткъама. Из ерригача царгашта цхьатарра нийсбара царгаш тIара кхарташ е соп йоккха нагрузка тIалатта царгий кхача тедаш дола дакъа хьекха а хьекхаш шаьрде дезаш хул лораш. Вай мехка санна, ишта доадол дехьа а даьча дукхача тохкамаша хьахьекхад пародонтоз чурча органашта хулача лазароща бувзам болаш хилар. Къаьстта хало оз пародонтоз хилча Iенара диабетах, подаграх, гастритах, ревматизмах цамогаш болча наха.

Пародонтоза ду дарба укх тайпара да:

а) ерригa организм чIоагIъяра тIадерзадаь гIулакхаш.

б) моттигерча восполенеа духьалара дарба,

в) чурча органашта долча лазарашта ханнахьа дарба дар.

ЛаьрхIа цу лазара шийна дола дарба дайта деза пародонтологически кабинеташка лорашка — стоматологашка. Лорага хьалхагIа ме вода, дукхагIа догдоахилга я дарба хург хиларга а лазарах бокъонца перзарга а.

Къадалийтача пародонтоза йIаьххача хана де деза дарба, хIаьта ишта дарба дайташ вола пациент юха ца воалаш, кIорда ца деш, лоро йиллача хана дилла пародонтологически кабинете ухаш хила веза.

Дарбан курс шера шоаза — диазза чакхъяккха еза, лазара стадега а цун активностага а хьежжа.

Пародонтозах цамогаш волча саго даим дагалоаттаде деза дарба толам болаш хилар а сага цо ю гIойле а цамогаш вар лоро де мел яхар а цо мога мел дер а деш хиларах тийша долга.

Йоккхача лоархIаме да профилактика правилаш кхоачашъяр, вешта аьлча пародонтоз ца хилийтара де деза хIамаш дар. Эггара хьалха уж латт баген гигиена нийса лелаярах.

«Жемчуг», «Лесная», «БАМ», «Бальзам» яхача дарбан пасташца хIара дийнахьа шоз - шозза лаьрхIа шийн царгаш цIенъеш хила веза цамогаш вола саг.

ХIара ше хIама массаза дуъ шортта бага хий кхарзa деза.

ЦIий дикагIа лелийтара хIара денна 2—5 минута цIенгашца массаж е еза долашта.

Пародонтоз дегIа ца дайтара лоархIаме профилактически хIама да дилла а чIоагIа кхача (бьцадаараш, сом) баар. Цо йиш хулийт царгашта а цариа гонахьарча тканешта а функциональни нагрузка лоаттае. Геттара дика да хIама диачул тIехьагIа Iаж баар.

Пародонтозах цамогаш волча саго буаш бола кхача составага диллача тайп-тайпара, калорийность лакха йолаш, дукха витаминаши микроэлементаши йоахкаш хила беза.

Пародонтоз цахилийтара а цунна дарба дара а царгаш чIоагIъеш дола гIулакхаш де деза, ма хулла дукхагIа хила веза кердача фега. Iуйрана гимнастика е еза, спорт сиш хила веза.

Диц ма далийталаш, саго шийн баген гигиена нийса лелаярон хан-ханахьа лорстоматолог волча ахарон пародонтоз ца хилийтара а дегIа ца дайтара а гIо деш хилар.

Л. КОВАЛЬЧУК,
стоматологически поликлиника лор-пародонтолог.

КОНКУРСА ИТОГАШ

Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза правлене итогаш ьйи республикански, городской, районни, дукхатиражни газеташа, телевидене радиовещанеи 1982 шера социалистически ях дикагIа дIаковзийтара лелаьча творчески конкурса.

Ахчан премаши сийлен дипломаши еннай «Къахьегама байрах» [illegible] сунженски районни, «Колхоза вахар» яхача веденски районни газетийн «Шеlийниl» яхача дукха тиражни газетан редакцешта, «Грозненский рабочий» газета юрта боламен «Комсомольское племя» яхача газета комсомольски вахарен отделашта, телевидене Грозненски студе нохчий меттала общественно-политически передачай редакцена.

Социалистически ях дикагIа дIаковзийтара конкурсе котбаьннараштa юкъе ба журналисташ: «Грозненский рабочий» газета промышленно-транспортни отдела заведующи В. Н. Бердников, «Ленинан некъ» газета шийна корреспондент В. К. Яхъяев, «Сердало» газета корреспондент Х. С. Шадиев, Нохч-ГIалгIай радио промышленни передачай редактор Х. А. Тараков, «Маяк коммунизма» яхача шалински газета отдела заведующи А. М. Темирсултанов.

Республика журналистий Союза правлене ишта итогаш яьй интернационально-патриотически теме дикагIа лелаяра хиннача конкурса а. Премаш еннай И. Е. Шамрайна — телевидене Грозненски студе воккхагIча редактора, В. Д. Беловецкена — «Грозненский рабочий» газета пропаганда отдела заведующена, С. М.-С. Майсигова — «Сердало» газета партийни вахаре отдела заведующена, Ш. Х. Ирзаева — «Путь к коммунизму» яхача надтеречни районни газета редактора заместителена.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаьр».
8.45 — Фильм-концерт.
9.05 — «АБВГДейка».
9.35 — «Шоана, хьам ноанош!».
10.05 — «Спортлото». 52-гIа тираж.
10.15 — «Къерам боацаш лелар».
10.45 — «Аманда» яхача Къулбаьхен Африка африкански къамех конгресса ансамбла выступлени.
11.00 — «Дешара ю».
12.15 — «Сас. Лаьтта. Дуне».
13.00 — «Вай адрес — Советски Союз». СССР 60 шу дизара хетаьь ДоттагIален музыкальни телевизионни эстафета.
14.35 — «Кердадараш».
14.50 — «Iана атхо». Кинозарисовка.
15.00 — «Эрсий музей». Серов Валентин.
15.30 — Фильм-бераштa. «Хьона [illegible]».
16.40 — Политически обозревателя В. П. Бекетова беседа.
17.10 — «Хьайбай дуне тIа».
18.10 — «Советски композиторий музыка».
18.50 — «9-гIа студе».
19.30 — «Принцесса цирка» яхача телевизионни художествени фильма премьера. 1-ра серп.
21.00 — «Хаьр».
21.35 — «Цирка принцесса» яхача телевизионни художествени фильма 2-гIа серп.
22.50 — Боксах йола СССР абсолютни чемпионат. Финал.
23.20 — «Кердадараш».
17.20 — «Край». Художествени фильм. 7-гIа серп.
18.55 — Документальни фильм.
19.15 — «СелаIад». Телевизионни журнал.
20.00 — «Бийса даьхьала хийла шун, бераш!».
20.15 — «УнакцIено».
21.00 — «Хаьр».
21.35 — В. Розов. «Вазара оагIонаш». Телевизионни спектакль.

II ПРОГРАММА

[illegible]

26 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаьр».
8.45 — «Лезги» яхача Нохчхьалхен Полесски халхарий ансамбла концерт.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Советски Союза гIулакх дош ваIе».
11.00 — «УнакцIено».
11.15 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
12.15 — «Советски Союз лоаттадаьхьаргча къамий бIаргашца».
12.45 — «Юртара садьаьта».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — «Кинопанорама клуб».
[illegible]
21.00 — «Хаьр».
21.35 — Футбольни обзорени.
22.05 — Концерт.
23.35 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

[illegible]

РАДИО

[illegible]

ФЕ ХИЛА

[illegible] яхача новкъа Алхан-Мартановски районе [illegible] хилар из бу лаи № 1672 йолча автобуса водитела А. Мусатова новкъа йодача [illegible] Iовсабеш [illegible]

Из доккха зулам хилара бахьанаш тохкача хана гучадаьннад цу дийнахьа доки доалаш, 150—300 метрел дIахо хьалашнара хIама бIарга ца гуш хиннилга. Автобуса хьалха йодаш хиннай легковой автомашина. Цун водитель [illegible]

[illegible] дукхьала йоагIа грузовик. [illegible]

[illegible]

ИГIАССР МВД ГАИ.

[illegible] ТХА АДРЕС: 364007, г. Грозный, Мамакаева, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-46-57; редакторан заместителан — 2-65-07; [illegible]
[illegible] АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Мамакаева, 92. Телефонаш: [illegible]
Газета арадукх шинареи еран шоаттен денош.
«Грозненский рабочий» издательства типографи, Мамакаева, 92. [illegible]